

RAZGLEDI**STANJE V (PRIRODNO)GEOGRAFSKI REGIONALIZACIJI SLOVENIJE**

AVTOR

Ivan Gams

Naziv: dr., univerzitetni diplomirani geograf, redni profesor v pokoju

Naslov: Ulica Pohorskega bataljona 185, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

Telefon: 01 534 18 46

UDK: 911.6(497.4)

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

Stanje v (prirodno)geografski regionalizaciji Slovenije

Ker vlada v Sloveniji mladi razgibani alpidski relief, so prve prirodnogeografske regionalizacije, ki so slo-nele na reliefu in z njim povezanih fizičnogeografskih dejavnikov, veljale za obče geografske. V drugi polovici stoletja je bilo objavljenih več v drobnem različnih prirodnogeografskih regionalizacij Slovenije, ki so med geografi razvnele diskusije o njihovi ustreznosti in smiselnosti. Ta članek prinaša analizo objavljenih regio-nalizacij glede na opredeljenost koncepcije, njeno izvedbo, število upoštevanih pokrajinskih prvin in dokumentiranost. Ker ne izhajajo iz istih osnov in so zato različne, kot celota povečujejo ponudbo porab-nikom, ki imajo različne zahteve.

KLJUČNE BESEDE

Slovenija, pokrajina, regionalna struktura, prirodnogeografska regionalizacija, družbenogeografska regio-nalizacija

ABSTRACT

The situation in the (physical) geographical regionalization of Slovenia

Because young irregular alpine relief is dominant in Slovenia, the first physical-geographical regionaliza-tion, which were based on the relief and the physical and geographical factors linked with it, were taken for the general geographical ones. In the second half of the century, several physical-geographical region-alizations of Slovenia that differed in detail were published, provoking discussion among geographers regarding their suitability and logicity. This article provides an analysis of the published regionalizations relative to the defining of the conception, its realization, the number of the regional elements considered, and their documentation. Because the regionalizations do not originate from the same foundations and are there-fore different, as a whole they increase the offer for users who have various requirements.

KEY WORDS

Slovenia, region, regional structure, physical-geographical regionalization, sociogeographical regionaliza-tion

Uredništvo je prispevek prejelo 20. maja 1999.

1. Uvod

V srednjem veku nastala naravna, predvsem zaradi različne kmetijske rabe tal modificirana pokrajina, se je na Slovenskem ohranila še v drugo polovico 20. stoletja. Zato so se prirodnogeografske regionalizacije skraja, ko je prevladovalo kmetijstvo, uveljavile kot splošnogeografske. Šele Svetozar Ilešič (1957–58) je zasnoval in leta 1972 utemeljil dvojno, prirodnogeografsko in družbeno regionalizacijo. V prvem članku (1958, 83–84) je med drugim zapisal mnenje, ki še velja za vse vrste regionalizacij: »Kljub vsem dosedanjim prizadevanjem in desetletnim modrovanjem o »geografskih področjih« smo sicer geografiji še daleč od tega, da bi se zedinili za enotna načela regionalizacije. Ne more se pa reči, da se temu cilju nismo približali. Krepek korak v tej smeri je že jasna zavest, da je treba kriterije trdno precizirati, predno se lotimo kakršnekoli rajonizacije ... Zato je razveseljivo, da se zadnja leta več kot o konkretnih regionalizacijskih shemah govori o načelih in kriterijih zanje. Ta razglabljanja kažejo po svoji sodbi predvsem eno: da je iluzorno stremeti za kakršno koli vsestransko, »splošno« geografsko rajonizacijo, ki bi s svojimi načeli veljala vedno in povsod ter za vse potrebe ...« (opomba avtorja: Ilešiču pomeni rajonizacija isto kot regionalizacija). Da ni mogoče uskladiti pretežno shemo prirodno pojmovanih pokrajin na primer z vplivnimi območji mest ali z ekonomskogeografskimi območji, po mojem ne kaže izgubljati besed,

Zadnja leta je nastalo več različnih regionalizacij. Tu je njihova analiza s stališča Ilešičeve zahteve, da je treba pri vsaki opredeliti načela in kriterije trdno precizirati ter jih tudi izpeljati.

Kratke preglede regionalizacij so objavili že D. Kladnik (1996), K. Natek (1998), D. Perko (1998b) in avtorji gesel regija in regionalizacija D. Kladnik, I. Vrišer in I. Gams v Enciklopediji Slovenije. Zato se lahko tu zadovoljimo z mnenjem, da stremijo za čim večjim številom upoštevanih pokrajinskih prvin (Kladnik 1996, 125; Gams 1984; Vrišer 1990). Ni pa izpolnjena Ilešičeva želja po razpravljanju o konceptu regionalizacij. Da so cilji regionalizacije med geografskimi raziskovalci in učitelji premalo znani, dokazuje zbežnost in začudenje nad novejšimi regionalizacijami, ki so po naslovu sodeč podobne, a naštevajo različno število regij. Zato je v tem članku pretres objavljenih regionalizacij z naslednjih vidikov: ali je uvodoma navedena zvrst regionalizacije, ali je koncept dovolj razložen, ali vsebina ustreza najavljenemu konceptu, komu je namenjena, ali je podprta z izračuni in ali je objava znanstvena. Znanstvena pa je, če prinaša z dokazi podkrepljeno novo znanje. Moč argumenta namreč v znanosti več velja kot avtoriteta pisca. Če so uporabljene kvantitativne metode, jih je potrebno podrobno navesti. Na primer: dve naravnogeografski regionalizaciji lahko izhajata iz istih široko deklariranih prvin, a se ena zadovolji s povprečnimi letnimi temperaturami in padavinami, druga pa izhaja iz podnebja v rastni dobi.

2. Analiza regionalizacij

Anton Melik je leta 1946 objavil za mnoge sedanje geografe absurdni naslov razprave »Prirodno-gospodarska sestava Slovenije«, karta in tekst pa govorita samo o geomorfologiji, točneje, o reliefni tipizaciji, ne pa o gospodarski sestavi. Ker pa še vedno drži, da se predstava o prodni ravnini povezuje z obsežnim poljem in gosto naselitvijo in predstava o gričevju v robni Sloveniji z vinogradi, medtem ko so strma gorovja ostala gozdnata in slabo poseljena, so reliefne enote pomembne tudi za gospodarsko sestavo, a le na splošno, ne pa v podrobnem (spomnimo se vseh ravninskih dobav!). Ni čudno, da ima večina naših regij še vedno ime po reliefnem tipu.

V treh od štirih zvezkov Melikovega regionalnega opisa Slovenije (Melik 1954, 1957, 1959 in 1960) je v podnaslovu skic enak tekst: »Drobna pokrajinska razčlenitev«. Ne zveemo pa, kaj avtorju pomeni izraz pokrajina. Tekstovni pokrajinski opisi so splošnogeografski, pri tem pa so družbenogeografske vsebine vključene v reliefno omejene pokrajine. V seznamih na koncu večjih poglavij je enako poudarjeno izpisano ime Trsta, Ljubljane in Maribora kot pokrajinskih imen. Po tej plati so Melikovi regionalni opisi podobni nekaterim novejšim geografskim učbenikom o Sloveniji, ki regije imenujejo po relief-

nih značilnosti, v tekstu pa jih razlagajo splošnogeografsko in prinašajo tudi mnoge panožne (klimatske, turistične in druge) tematske karte. Melikove knjige so glede navajanja virov strokovne, po stilu pa poljudne, saj so namenjene prvenstveno širokemu občinstvu, ki ga podoba pokrajin bolj zanima kot pripadnost tej ali oni regiji. Te besede pa navadno ne omenja. Redko omenja besedo svet, ki ima po Slovarju slovenskega knjižnega jezika 14 pomenov in je zato za regijo neprimerna.

Tudi Svetozar Ilesič (1956) v prvem članku o slovenskih pokrajinah pojma pokrajina in regionalizacija ni utemeljeval. Bolj je pokrajino opredelil v Geografskem vestniku 44, kjer pa so principi regionalizacije še vedno le načelno opredeljeni. Zavzema se za čimbolj kompleksno regionalizacijo. Sektorskim (reliefnim, klimatskim in drugim) regionalizacijam celo odreka pomen za geografijo. Danes vemo, da so potrebne tudi te. Čeprav je bil Ilesič zagovornik enotne (kompleksne) geografije, je izvedel dvojno regionalizacijo. Prve regije je imenoval prirodne, na drugem mestu v istem delu (Ilesič 1956, 91) pokrajinsko-fiziognomične, drugod tudi pokrajinsko-ekološke, v novejši objavi (Ilesič 1972 in 1981) pokrajinsko-tipološke. Druge je imenoval ekonomsko-funkcijske. Na karti regij v Ilesičevem članku Slovenske pokrajine (Ilesič 1972) so ekonomsko-funkcijske regije preimenovane v geografske, in tako je tudi v objavi istega avtorja v Avstriji (1970) in na Nizozemskem (1971). Geografska regionalizacija, ki je sprva pomenila pokrajinsko regionalizacijo, naj bi torej po Ilesiču bila nodalna regionalizacija, ki jo imenujemo tudi gravitacijska ali funkcijska. V novejšem času jo Vrišer (1980 in 1998) navadno imenuje ekonomskogeografsko ali družbenogeografsko. Ilesičeve ekonomsko-funkcijske regionalizacije so podprte tudi z izbranimi statističnimi podatki za tedanje planske regije.

Med letoma 1976 in 1978 je bila za tedanja Raziskovalno skupnost Slovenije v okviru Katedre za fizično geografijo Pedagoško-znanstvene enote (zdaj Oddelka za geografijo) Filozofske fakultete narejena raziskava z imenom Kvantitativna prirodnogeografska regionalizacija (Gams s sodelavci 1978). Po dopolnitvah z nekaterimi prvina pokrajinske ekologije je bila karta regij objavljena obenem z osnovnimi tabelarnimi podatki za makroregije v Celovcu (Gams 1983) in pozneje v Ljubljani (Gams 1983–1998). Popolna tabela za makroregije in mezoregije je bila objavljena šele leta 1998 (Gams 1998) v knjigi Geografija Slovenije. Vsebuje podatke za višinsko pasovitost v petih kategorijah, osem kategorij kamninske sestave na vzpetem svetu, pet kategorij talnih tipov na ravninah, 6 kategorij reliefne amplitude, izračunane po kvadratih 1 krat 1 km po topografskih kartah v merilu 1 : 25.000, tri klimatske kategorije za temperature v rastni dobi (povprečne, minimalne, maksimalne), vsoto padavin rastne dobe, štiri kategorije rabe tal, delež ravnin in vzpetin in obseg regije.

Pokrajinskoekološka regionalizacija je z upoštevanjem talnih tipov na ravnini in rabe tal, ki je poglavitna prvina kulturne pokrajine, pomembna tudi za občo geografsko regionalizacijo. Zato jo je bilo mogoče z manjšimi spremembami uporabiti za učbenik o Sloveniji v srednji šoli (Gams 1983 in ponatisi do 1998). Kjer je bilo mogoče, je bila pokrajina prilagojena vplivnemu gravitacijskemu območju (na primer iz Zgornjesavinjsko-mežiškega sredogorja je nastala Zgornja Savinjska dolina). Ostalo je 56 mezoregij, kar je domnevno zgornja meja glede na število učnih ur, namenjenih geografiji Slovenije v teh šolah. Kot karta pokrajin je s pojasnilom vred objavljena tudi v Enciklopediji Slovenije (Gams 1995, 57).

Po letu 1996 je v več objavah izšla nova regionalizacija Slovenije. Tako jo imenujejo njeni avtorji (Kladnik 1996, 153; Perko 1998, 41). To je ekipa petih geografov z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU (M. Gabrovec, M. Orožen Adamič, M. Pavšek, D. Perko in M. Topole) ter Draga Kladnika z Inštituta za geografijo, »... ki se je odločila, da poskusi pripraviti novo, poenostavljeno členitev...« (Kladnik 1996, 153; Kladnik 1997). Slonela naj bi predvsem na naslednjih prvinah: nadmorski višini, relativni višinski razliki, litološki sestavi, naklonu pobočja in klimi (Kladnik 1996, 153). Po Perku (1998a, 54) so regionalizacijo opravili s pomočjo geografskega informacijskega sistema, »... s katerim smo analizirali vse naravne pokrajinske sestavine in njihove prvine ter tiste družbene pokrajinske sestavine in prvine, ko so močno povezane z naravnimi...«. Po drugi verziji (Perko in Kladnik 1998, 27) so avtorji s pomočjo geografskega informacijskega sistema »... analizirali vse naravne pokrajinske sestavine, od družbenih pa predvsem naselja in rabo tal. Pri ugotavljanju povezanosti med pokrajinskimi sestavinami so ugotovili,

da sta površje in podnebje v povprečju najbolj povezani s preostalimi pokrajinskimi sestavinami, zato so ju upoštevali kot glavna kriterija pri tipizaciji in regionalizaciji ...«. Nekaterе objave nove regionalizacije prinašajo statistično dokumentacijo le za makroregije ali so brez nje (Kladnik 1996 in 1997, Perko 1995, 1997 in 1998d). Najpopolnejša dokumentacija je v knjigi Slovenija – pokrajine in ljudje in v razpravi v Geografskem zborniku (Perko 1998b). V tej razpravi (Perko 1998b, 44–45) so v preglednici z naslovom Nekateri kazalci po mezoregijah navedeni številčni podatki za naslednje prvine: obseg regije, povprečna nadmorska višina, povprečni naklon, delež gozda, število naselij, število prebivalcev leta 1961 in leta 1991, indeks rasti števila prebivalcev med letoma 1961 in 1991 ter gostota prebivalstva za leti 1961 in 1991. V knjigi Slovenija – pokrajina in ljudje (1998) so pri vsaki regiji naslednji diagrami: višinski pasovi, naklonski razredi, kamnine, klimogram, realno gozdno rastje, gibanje števila prebivalcev od leta 1869 do leta 1991, starostne skupine, raba tal. Na začetku regije je glavna statistična podoba in v njej je navedeno število naselij in koliko prebivalcev šteje. Prebivalstvo je deljeno na 12 kategorij. Ne vzemo pa, katere od teh prvin so bile upoštevane pri ugotavljanju in omejevanju regij. Katere prvine klime so upoštevane pri določitvi makroregij? Samo po pripadnosti eni od osmih območij v karti Darka Ogrina, ki je objavljena pri Perku (1998a)? (opomba avtorja: Ogrinova karta govori o submediteranski klimi, po Perku pa je tam Mediteranska Slovenija). Ni znano, odkod izvirajo navedene razlike o upoštevanih prvinah.

Tudi pri novi regionalizaciji je premalo jasno opredeljena koncepcija in zvrst.

Perko v knjigi Slovenija – pokrajine in ljudje (1998a, 15) piše, da »... je pokrajina torej poljuden izsek iz zemeljskega površja ...«, in da bi bila lahko zanjo definicija takale: »... pokrajina je v prostorskem smislu na osnovi vsaj ene pokrajinske sestavine enoten in omejen del zemeljskega površja, v vsebinskem smislu pa sestav različnih, med seboj povezanih pokrajinskih sestavin ...«. Pokrajina naj bi torej imela dva pomena, po prvem je enoten (ekotop?), po drugem pa različen, a s pokrajinskimi sestavinami povezan del površja. Ni jasno pojasnilo: »... Teoretično je pokrajina lahko tudi prosto izbran kvadrat zemeljskega površja, saj je zgrajen iz pokrajinskih sestavin, ki so bolj ali manj povezane, kot je značilno za pokrajino. Vendar mora geograf pri regionalizaciji upoštevati čim več kriterijev (pokrajinskih sestavin), da se tako od teoretično-geografskega pojma pokrajine čim bolj približa splošnemu, ljudskemu pojmovanju, ki razlikuje pokrajine predvsem glede na njihov zunanji videz, pejsaž, fiziognomijo ...« (Perko 1998a, 15). Ali se torej geografska in ljudska pokrajina razlikujeta od poljudnega kvadrata samo po večjem številu pokrajinskih prvin? Ali naj se pokrajine določujejo samo po zunanjem izgledu – pejsažu? Ne po notranji, to je regionalni strukturi? Na istem mestu se pokrajina enači z regijo. Nezadovoljivo opredelitev osnovnih pojmov je opazil tudi M. Klemenčič (1998) v oceni te knjige. Tudi ni jasno, ali je regionalizacija občę geografska ali prirodno-geografska; za tako jo proglašā Kladnik (1996, 153).

Ker je Perkova (1998b) razprava o novi regionalizaciji izšla tudi v strokovnem časopisu Geografskem zborniku in ne v poljudni knjigi, kot je knjiga Slovenija – pokrajine in ljudje, bi pričakovali točnejšo opredelitev zvrsti regionalizacije. V angleškem in slovenskem naslovu je omenjena le regionalizacija in le v slovenskem tekstu je na strani 53 mimogrede zapisano, da gre za naravnogeografsko regionalizacijo. Slednje povsem drži. To se vidi tudi iz imen mezoregij, ki se izogibajo središčnim krajem ali zgodovinskim pokrajinskim nazivom in dajejo prednost vzpetinam. Ribniško in kočevsko gorovje je v dveh regijah z imeni Velika gora, Stojna in Goteniška gora, ter Mala gora, Kočevski rog in Poljanska gora. Pohorsko Podravje ima novo ime Strojna, Kozjak in Pohorje. V poročilu bralca o znanstvenih dosežkih bralec pričakuje tudi pojasnilo, katero staro znanje je dopolnjeno, a večinoma zaman. V primerjavi z dosedanjimi naravnogeografskimi regionalizacijami (A. Melik, S. Ilešič, I. Gams, K. Natek 1994, K. Natek in M. Natek 1998) je nova regionalizacija prva združila visokogorske Alpe in Predalpsko hribovje v eno, alpsko makroregijo. Da je ozemlje med Mangrtom, Peco in Sotlo notranje preveč različno za eno makroregijo, je opozoril že K. Natek (1998). Vključuje poleg visokogorskih Alp med drugim tudi »Savsko ravan« in »Savinjsko ravan«. Za Savsko ravan navaja Kladnik (1996) ime Savska ravnina, a ta, kot tudi ravan, je tudi ob spodnji Savi, zlasti na prodnem Krškem polju. Večino Savske ravni na Gorenjskem so nasuli savski pritoki in ne Sava sama. Staro ime Ljubljanska kotlina dovoljuje boljšo

predstavo o ravnini in njenih osamelcih (karta avtorjev Gamsa, Kladnika in Orožna Adamiča iz leta 1995 izloča kot posebno enoto Šmarnogorsko-Rašiške osamelce) kot novo ime ravan ali ravnina. Po novi regionalizaciji so v eno mezoregijo združene visokogorske Kamniško-Savinjske Alpe in večinski sredogorski del Zgornje Savinjske doline, v regiji Velenjsko in Konjiško hribovje je pretežno gričevnato dno Velenjske kotline in hribovita, v znatni meri apneniška gorovja Paški Kozjak, Stenica in Konjiška gora. Pokrajinski podobi kraških planot in rečnega reliefa se močno razlikujeta, podobno gričevja in hribovja. V novi regionalizaciji pa so brez podrobnejše utemeljitve združeni v eno mezoregijo kraška planota Banjšice, globoko in gosteje poseljena Spodnja Soška dolina in zahodnejše hribovje do obmejne Idrijce (Kambreško), kjer vlada v laporjih in fliših rečni relief. Prej smo nekateri pisci mezoregijo Spodnjo Soško dolino oziroma Kambreško pridružili k Zahodnemu Predalpskemu hribovju oziroma beneškoslovenskemu in tolminskemu hribovju. Seveda je mogoče to združevanje zagovarjati z bojaznijo pred prevelikim številom mezoregij. Po novem so samostojna mezoregija tudi Lendavske gorice, ki merijo le 17 km². Omenjeni deli enote niso bistveno manjši, o stopnji njihovega odstopanja od okolice pa so očitno različna mnenja.

Ne najdemo zadovoljivega pojasnila, zakaj je Ljubljansko barje vključeno v dinarsko makroregijo. Perko (1998b, 54) navaja, da so se pri tem ravnali po Wardovi metodi. Koeficient za izračunani delež pokrajinskih prvin se odšteje (ali prišteje) vrednosti 1 in dobljena razlika pomeni stopnjo podobnosti regij. Nato se izračuna še evklidska razdalja. Toda zakaj bi morali mejno regijo Barje primerjati z vso dinarsko in vso alpsko makroregijo, ko pa jo lahko vključimo v razširjeno Savsko ravan ali, po starem, v Ljubljansko kotlino, ki je ustaljeno geografsko regionalno ime. Podatki iz preglednice (Perko 1980b, 44–45) za alpsko makroregijo, dinarsko makroregijo, Savsko ravan in Ljubljansko Barje namreč izkazuje največjo sorodnost Barja s tako imenovano Savsko ravnjo. V dokaz navajam in istem zaporedju kot zgoraj regije številke iz preglednice 4 (številka za Barje je odebeljena): za naklon površja 18,4, 11,4, 4,3 in 2,1°, za delež gozda: 64,8, 59,6, 31,7 in 9,5 %, za gostoto prebivalstva 108, 54, 619 in 453 prebivalcev na km². Po pokrajinskoekološki analizi (Gams 1998) zavzema geomorfološka kategorija akumulacijska ravnina na Barju 99,3 %, v Ljubljanski kotlini 84,5 % in na Dinarskem krasu 4,4 %. Poglavitna fizičnogeografska značilnost Dinarskega krasa je prevlada vodnoprepustne kamnine, kraško zvegano površje, tanka in sušnosti podvržena zemlja, prevlada gozda in majhna gostota prebivalstva. To je daleč od značilnosti Barja. Na Barju je bilo gozda pred dobrimi tridesetimi leti 33 % (Gams 1998), v knjigi Slovenija – pokrajine in ljudje (stran 380) ga je kljub novejšemu širjenju 9,5 %, toliko kot je tudi v tekstu o Barju v isti knjigi (stran 389), toda v tabeli o rabi tal dve strani naprej zavzema gozd slabo četrtino. Odkod razlike? Za pokrajinskoekološko regionalizacijo (Gams 1998) so bile gozdne površine izmerjene v obsegu Barja. Pri novi regionalizaciji pa so se ravnali po pravilu: »... Vsaka katastrska občina je bila v celoti dodeljena samo eni pokrajini, čeprav meje pokrajin ponekod sekajo meje katastrskih občin ...« (Slovenija – pokrajine in ljudje, stran 11). Katastrske občine namreč z robnega Barja segajo visoko na okoliške vzpetine. Ko so snovalci nove regionalizacije združili tudi v javnosti uveljavljeno pokrajino visokogorskih Alp s predalpskih hribovjem, je postalo povprečje izmalicene alpske makroregije slabo izhodišče za razmejitev s subpanonsko in dinarsko Slovenijo.

Žal vlada zaradi skromnih javnih diskusij o načelih regionalizacije mnogo nejasnosti. Poglejmo si dva primera. Na strani 55 je pri Perku (1998a) zapisano: »... Odpravili smo prehodne pokrajine, kakršne poznata Iliščeva in Gamsova regionalizacija, saj je nesmiselno po nepotrebnem zapletati regionalizacijo, ko pa je tako večina slovenskih pokrajin prehodna ...«. Višje na isti strani pa je trditev, da so »... izrazito prehodne regije Savinjska ravan, Boč in Macelj, Gorjanci, Bela krajina, Ljubljansko barje, Idrijsko hribovje in Brkini ...«. Ali ni enostavneje, če take regije za prehodne proglasimo že v naslovu? Sicer pa izločanje prehodnih pokrajin ni enotno niti pri istem avtorju (Gams 1983, 1983–99, 1986, 1998).

Podobno vprašljiva je trditev o »... nedorečenem hierarhičnem razvrščanju izdvojenih regij, saj sta na primer enakovredni regiji Goričko in Predalpsko hribovje, kar pomeni, da je predalpski svet preveč podrobno razčlenjen, subpanonska Slovenija pa premalo ...« (Kladnik 1996, 142). Tak zaključek je narejen iz dejstva, da ima prva regija na končni risbi številčno oznako 5.11 in druga 2.1 (Gams 1983–1999). Že

nekatero stare regionalizacije ločijo v makroregiji Primorje flišne in kraške pokrajine (Melik 1960) in tudi nova regionalizacija govori o subpanonskih ravninskih in gričevnatih mezoregijah. Ali delimo makroregije na submakroregije ali ne, ni načelno vprašanje, temveč stvar regij samih, namena regionalizacije in upoštevanih prvin.

Med prednosti nove regionalizacije avtorji navajajo manjše število mezoregij. Toda število regij samo na sebi ne more biti kazalec kvalitete členitve. Vsaka izmed omenjenih 48 do 60 mezoregij, kolikor jih imajo v povprečju analizirane regionalizacije, je notranje heterogena in čim bolj je členitev podrobna, tem manjše so notranje razlike. Dogovorno s soavtorji (Gams, Kladnik in Orožen Adamič 1995) smo pred tem izdvojili 115 makroregij, submakroregij, mezoregij, submezoregij in mikroregij ter določili njihova imena. Objavljena karta manjšega merila v Krajevnem leksikonu Slovenije (1995, 24 in 25) je tako podrobno delitev prenesla, v običajnem formatu knjige pa ne bi. Da je Karel Natek (1994) lahko nalogo določiti regije različne ranljivosti za onesnaženje izpolnil, je ločil 5 pokrajinskih sklopov, 60 pokrajinskih enot in 205 pokrajinskih enot nižjega ranga. Perko (1989) je samo v Vzhodni Krški kotlini našel 18 pokrajin. Za osnovne šole je primerno drugačno število slovenskih regij kot za srednje šole. Regije namreč niso objektivne, v naravi trdno omejen pojav. So po opredeljenih kriterijih zasnovana miselna shema kot pomoč, da razlike v sestavi površja poenostavimo v še obvladljivo podobo. Regionalizacija je iskanje kompromisa med številom regij in njihovo homogenostjo. Ali naj na primer Krško in Bizeljsko hribovje ohranimo kot eno regijo (Gams 1996, 1983–1998) ali jo razdelimo na Raduljsko hribovje, Senovsko in Bizeljsko gričevje in pri tem vključimo Senovsko podolje in izključimo Bizeljsko hribovje (Perko in Orožen Adamič 1998), je odvisno od namembnosti (v prvem primeru za šolsko rabo) in izbranih kriterijev regionalizacije. Podobnih primerov, kot je stara enota Krško hribovje, ki jo z le malo spremenjeno koncepcijo lahko različno omejujemo, razdružujemo in združujemo s sosednjimi, je v Sloveniji še več. Nekatere rešitve snovalcev nove regionalizacije so nedvomno prinesle izboljšano delitev Slovenije na 40 do 50 pokrajin.

Pri izračunih moči vplivanja pokrajinskih dejavnikov oziroma pri določevanju korelacijskih koeficientov med njimi je zelo pomembno, na koliko nižjih enot razdelimo glavne dejavnike, ki jim iščemo korelacije z drugimi. Če njihove korelacijske koeficiente na primer za naklone površja, reliefni tip, kras, fluviokras, višinske pasovitosti in dolžino pobočij izračunamo posebej in nato združimo v enega, za relief, bo ta dosegel veliko večjo pomembnost. V sicer odlični kvantitativni študiji o Mirnski dolini (Topole 1998) je erozija prsti zato dobila največjo vplivnost, ker je avtorica zanjo seštela pet pomembnih pokrajinskih faktorjev (med njimi naklon površja in rabo tal). Pri tem pa tam ni več erozijskih žlebov, kot je slovensko povprečje za podobne gričevnato-hribovite regije v hitro razpadljivih laporjih.

3. Sklep

Navedene dosedanje regionalizacije premalo izpolnjujejo v našem uvodu zapisano zahtevo znanstvenega pisanja, da se jasno opredeli zvrst regionalizacije in prikaže novosti v luči obstoječega poznavanja, in to ne z zavračanjem cele regionalizacijske sheme, temveč za vsako regijo posebej. Da pa se le opirajo na starejše regionalizacije, sklepamo iz dejstva, da je število osnovnih mezoregij le podobno. Pri tem ni osnovnih razlik, ki bi bile posledica uporabljene subjektivne ali kvantitativne metode členitve. Prva metoda lahko upošteva več pokrajinskih značilnosti, tudi tistih, na zunaj manj vidnih, ki ločujejo navidez podobne pokrajine (na isti ravnini na pradu prevladujejo njive, na vlažnih peskih travniki, na glini oziroma oglejenih tleh hosta), druga pa nudi boljšo dokumentacijo in kredibilnost. Računalniško podprta analiza je dala dobre zaključke zlasti pri mezoregionalnih analizah, na primer za Vzhodno Krško kotlino (Perko 1989), Polhograjsko hribovje (Gabrovec 1990) in Mirnsko dolino (Topole 1998).

V drugi polovici 20. stoletja objavljene naravnogeografske regionalizacije Slovenije pomenijo koristno dopolnitev za spoznavanje dežele. Vse so uporabne, odvisno od namembnosti in uporabnosti za

določenega uporabnika, njihov znanstveni prispevek pa je odvisen predvsem od stopnje dokumentacije novega v primerjavi s starim.

Z dosedanjimi regionalizacijami se nismo bistveno približali dokumentirani regionalnogeografski regionalizaciji Slovenije, ki jo še vedno pričakujemo. Imamo predvsem naravnogeografske oziroma pokrajinskoekološke na eni in družbenogeografske (Vrišer 1998) oziroma ekonomskogeografske (Vrišer 1990) regionalizacije na drugi strani. Slednje so po svoji zasnovi ožje, saj so na večinskem podeželju najbolj v ospredju pokrajinskega značaja še vedno naravnogeografske prvine in ne lega v vplivnem območju tega ali onega središča ali zaposlenost po sektorjih dejavnosti. Naravnogeografske regionalizacije so pomanjkljive zlasti v primeru večjih mest z razvejanimi suburbaniziranimi naselji vred, kjer gre za mestne pokrajine, tam pa so naravne prvine podrejene družbenim.

4. Viri in literatura

- Gabrovec, M. 1990: Pomen reliefa za geografsko podobo Polhograjskega hribovja. Geografski zbornik 30. Ljubljana.
- Gams, I. s sodelavci 1978: Kvantitativna prirodnegeografska regionalizacija Slovenije. Elaborat, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Ljubljana.
- Gams, I. 1983: Landschaftsökologische Gliederung Sloweniens. Klagenfurter Geographische Schriften 4. Klagenfurt.
- Gams, I. 1983–1998 (več ponatisov): Geografske značilnosti Slovenije. Ljubljana.
- Gams, I. 1984: Metodologija geografske razčlenitve ozemlja. Geografski vestnik 56. Ljubljana.
- Gams, I. 1986: Osnove pokrajinske ekologije. Ljubljana.
- Gams, I. 1990: Slovenija na stičišču srednje in južne Evrope. Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje. Ljubljana.
- Gams, I. 1998: Pokrajinskoekološka sestava Slovenije. Geografija Slovenije. Ljubljana.
- Gams, I., Kladnik, D., Orožen Adamič, M. 1995: Naravnogeografske regije Slovenije. Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana. (zemljevid)
- Ilešič, S. 1956: Slovenske pokrajine. Geografski obzornik 3–2. Ljubljana.
- Ilešič, S. 1957–1958: Problemi geografske rajonizacije ob primeru Slovenije. Geografski vestnik 29–30. Ljubljana.
- Ilešič, S. 1970: Die wirtschaftsgeographische Struktur Sloweniens im regionaler Sicht. Mitteilungen der österreichischen Gesellschaft 112, 1. Wien.
- Ilešič, S. 1971: The regional socio-economic structure of Socialist Republik of Slovenia. Geografisch Tijdschrift, Nieuwe Reeks, V, N. 4. Amsterdam.
- Ilešič, S. 1972: Slovenske pokrajine (Geografska regionalizacija Slovenije). Geografski vestnik 44. Ljubljana.
- Ilešič, S. 1981: Redakcijska zasnova in struktura predvidene regionalno-geografske monografije Slovenije. Geografski vestnik 53. Ljubljana.
- Kladnik, D. 1996: Naravnogeografska členitev Slovenije. Geografski vestnik 68. Ljubljana.
- Kladnik, D. 1997: Naravnogeografska členitev. Enciklopedija Slovenije 11. Ljubljana.
- Klemenčič, M. 1998: Drago Perko in Milan Orožen (glavna urednika): Slovenija – pokrajina in ljudje. Geografski vestnik 75. Ljubljana.
- Melik, A. 1946: Prirodno-geografska sestava Slovenije. Geografski vestnik 18. Ljubljana.
- Melik, A. 1954: Slovenski alpski svet. Ljubljana.
- Melik, A. 1957: Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino. Ljubljana.
- Melik, A. 1959: Posavska Slovenija. Ljubljana.
- Melik, A. 1960: Slovensko Primorje. Ljubljana.
- Natek, K. 1994: Pokrajinsko-ekološke enote Slovenije, Študija ranljivosti okolja in osnove za pripravo podzakonskega akta. Gradivo, Inštitut za geografijo. Ljubljana.

- Natek, K. 1998: O regionalizaciji Slovenije. Geografski vestnik 70. Ljubljana.
- Natek, K., Natek, M. 1998: Pokrajinska členitev Slovenije. Slovenija. Ljubljana.
- Perko, D. 1989: Vzhodna Krška kotlina – pokrajinska sestava in prebivalstvo (primer ugotavljanja povezanosti naravnih in družbenih pokrajinskih prvin). Geografski zbornik 79. Ljubljana.
- Perko, D. 1995: Slovenija in njene pokrajine. Mali atlas Slovenije. Ljubljana.
- Perko, D. 1997: Slovenija na stiku velikih evropskih pokrajinskih enot. Traditiones 26. Ljubljana.
- Perko, D. 1998a: Geografija, regija in regionalizacija. Slovenija – pokrajina in ljudje. Ljubljana.
- Perko, D. 1998b: The regionalization of Slovenia. Geografski zbornik 38. Ljubljana.
- Perko, D. 1998c: Tipizacija in regionalizacija Slovenije. Geografski obzornik 45. Ljubljana.
- Perko, D. 1998d: Pokrajine. Geografski atlas Slovenije. Ljubljana.
- Perko, D., Kladnik, D. 1998: Nova regionalizacija Slovenije. Slovenija – pokrajina in ljudje. Ljubljana.
- Perko, D., Orožen Adamič, M. (urednika) 1998: Slovenija – pokrajina in ljudje. Ljubljana.
- Topole, M. 1998: Mirnska dolina. Ljubljana.
- Vrišer, I. 1990: Ekonomskogeografska regionalizacija Republike Slovenije (na podlagi vplivnih območij centralnih naselij in dejavnostne sestave prebivalstva). Geografski zbornik 30. Ljubljana.
- Vrišer, I. 1976–1998 (več ponatisov): Uvod v geografijo. Ljubljana.

5. Summary: The situation in the (physical) geographical regionalization of Slovenia

(translated by Mateo Zore and Wayne J. D. Tuttle)

Because young irregular alpine relief is dominant in Slovenia, the first physical-geographical regionalization, which were based on the relief and the physical and geographical factors linked with it, were taken for the general geographical ones. In the Slovene geographic journals in the second half of the century, several physical-geographic regionalizations of Slovenia differing in details were published, which provoked discussion among geographers regarding their suitability and logicity. This article presents the results of an analysis of the published physical-geographical regionalizations relative to the defining of their conceptions and their realization and establishes that the basic mesoregions are similar in the majority of cases, although they are not always placed alike in the macroregions. Because the regionalizations are not derived from the same regional factors, they differ in detail. However, the increased offer makes it possible for users to select such divisions of Slovenia as are most suited to their needs.